

NORSK-FINSK GRENSEVASSDRAGSKOMMISJON
SUOMALAIS-NORJALAINEN RAJAVESISTÖKOMISSIO

Norsk-finsk grensevassdragskommisjons anbefalinger 2015

Fleksibel reguleringspraksis i Enaresjøen

Enaresjøen er blitt regulert for å møte behovene for kraftforsyning siden 1942. Den norske, finske og russiske regjeringen underskrev en mellomstatlig overenskomst om gjennomføring av regulering i 1959. Gjennomføringen av reguleringen styres av et dokument vedlagt overenskomsten. I dokumentet fastsettes blant annet tapping og vannstand knyttet til reguleringen. Det øverste kraftverket i Pasvikvassdraget, Kaitakoski bestemmer tappingen ut av Enaresjøen. Kaitakoski kraftverk eies av det russiske selskapet TGK-1. I tillegg til Kaitakoski finnes det ytterligere fire russiske og to norske kraftverk i Pasvikelva. Vannstanden i Enare skal til enhver tid tilstrebes å ligge innenfor den etablerte *økologiske sonen* som har en øvre og nedre vannstand til forskjellige tider av året.

I følge dagens forskning vil klimaendringer medføre hydrologiske påvirkninger også i Pasvik vassdragsområde. Påvirkningene kan blant annet føre til kortere vintre, perioder med økt vannføring gjennom vinteren, og tidligere vårflommer. For å oppfylle krav om lavvannstand i Enaresjøen på våren i samsvar med overenskomsten, vil det, spesielt i varme vintre som medfører smelting og økt tilsig, måtte tappes vann forbi de øverste kraftverkene i Pasvikelva. Samtidig vil man ofte ikke kunne oppnå målsetningsvannstand om sommeren som følge av mindre vårflom. På tross av mindre tappinger vil vannstanden i Enaresjøen forbli på et skadelig lavt nivå med tanke på rekreasjonsbruk og benyttelse av strandområder. Motsvarende kan lav tapping over lengre perioder om sommeren være ugunstig for kraftproduksjon og økologien i Pasvikelva.

- Den norsk- finske grensevassdragskommisjonen anbefaler at norske, finske og russiske myndigheter, som er ansvarlige for regulering, tar i sitt virke hensyn til at det i kommende år er grunn til å forberede seg på klimaendringer i regulering av Enaresjøen. Dette bør gjøres ved å presisere reguleringsveiledning.

Fremme og gjennomføring av prosjekter knyttet til miljøtilstand i norsk-finsk vannforvaltningsområde

Samarbeidsprosjekter om miljø har lange tradisjoner i det norsk-finske vannforvaltningsområdet. Prosjekter om vanntilstand og vannforvaltning er blitt gjennomført som en del av samarbeidet allerede i flere tiår. Gjennom disse prosjektene har man produsert viktige resultater både som grunnlag for å ta beslutninger, som bakgrunnsinformasjon for utarbeidelse av miljøtilstandsrapporter og for nødvendige tiltak som følge av endringer i miljøtilstanden. Nasjonale metoder for overvåking av miljøtilstanden og vannforvaltning er også blitt harmonisert. De store og viktige prosjekter er i hovedsak finansiert med støtte fra EU-programmer. Man er nå inne i en periode hvor et EU-program er avsluttet og et nytt først vil starte opp om 1-2 år. Det er også i den nye EU-finansieringsperioden avgjørende å fortsette det gode og resultatgivende samarbeidet innen temaer som begge parter anser som viktige.

- Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen anbefaler at ansvarlige norske og finske myndigheter arbeider aktivt for å forberede nye grenseoverskridende miljøprosjekter og sammen søker finansiering i den kommende EU-finansieringsperioden.
- Landene bør satse på tiltak som sikrer at verdien av vannøkosystemene blir opprettholdt og at forbedringer av miljøtilstanden i vannforvaltningsområdet er i samsvar med behovene som er avdekket i grensevassdragsarbeidet. De tilpassede og omforente overvåkingsprogrammer må iverksettes. Vannforvaltning og skjøtsel av vassdrag må prioriteres og lokal kunnskap og lokal forankring må ivaretas. Temaer knyttet til klimaendringer og tilpasninger til disse er viktige å inkludere i prosjektene.

Trusler mot villaksen fra oppdrettsnæringen

Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen ber myndighetene gjøre nødvendige tiltak med sikte på at oppdrettsnæringen skal løse utfordringene spesielt knyttet til lakselus og rømming. Grensevassdragskommisjonen mener at oppdrettsnæringen ikke kan fortsette veksten i konsesjons-biomasse før man har kontroll over de miljømessige utfordringene næringen har.

Rømming og lus fra oppdrettsnæringene må under kontroll, da dette er en stor trussel mot anadrome fiskebestander.

- Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen anbefaler at det legges til rette for mer miljøvennlige og lukkede anlegg ved bruk av skatte og avgiftssystemer.
- Kommisjonen mener det er en svakhet at påvirkning fra fiskeoppdrett ikke er inkludert i tilstrekkelig grad i vannforvaltningsplanene som har vært på høring. Kommisjonen anbefaler at miljøpåvirkninger fra oppdrettsnæringen prioriteres og tas med i arbeidet med vannforvaltningsplanene.

Forskning og bevaring av villaks i nord

Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen mener det er svært viktig å ivareta de felles laksestammene i nord. Den felles forskningen mellom Finland og Norge om den nordatlantiske villaksen må fortsette og styrkes.

- Kommisjonen anbefaler at man opprettholder tilstrekkelig kompetanse om overvåking av og forskning på laks, og det er svært viktig med forsknings-tilstedeværelse i Tanadalen også i fremtiden.

Tiltak for å hindre spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*

Parasitten *Gyrodactylus salaris* utgjør en alvorlig trussel mot laksebestandene i vassdragene som munner ut i Barentshavet. Følgene av en smitte med *Gyrodactylus salaris* vil få enorme økologiske og samfunnsmessige konsekvenser og for den samiske kulturen i Tana, Neiden- og Munkelvvassdragene. Forebygging av spredning må derfor prioriteres av samfunnsmessige- og miljømessige hensyn.

- Den norsk- finske grensevassdragskommisjonen vil framheve at igangsatt informasjonsarbeid overfor ulike brukergrupper bør videreføres og styrkes.
- Kommisjonen ser behov for et tettere samarbeid og koordinering av forebyggende tiltak mellom de ansvarlige myndighetene i Norge og Finland.
- I Norge har Mattilsynet som ansvarlig myndighet utarbeidet en foreløpig risikovurdering for smitte med *Gyrodactylus salaris* til Nordkalotten. Kommisjonen har forventninger til at rapporten følges opp med konkrete forebyggende tiltak for Tana, Neiden og Munkelvvassdragene.